

Мурзо Євгенія Олександрівна,
здобувач наукового ступеня доктора
філософії кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ І ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ МАРОДЕРСТВА

З повномасштабного вторгнення рф в Україні зафіксовано підвищення чисельності випадків мародерства, що стають відомі з відкритих джерел інформації, які належним чином не реєструються та не розслідуються працівниками правоохоронних органів, що обумовлено відсутністю досвіду роботи з кримінальними правопорушеннями такої специфіки та складністю їх фіксації в зоні бойових дій.

У зв'язку з тим, що правоохоронні органи фактично вперше зіштовхнулись зі злочинами, передбаченими ст. 432 КК України, у останніх відсутній досвід роботи в умовах воєнного чи надзвичайного стану: бракує підвищення кваліфікації, навичок та вмінь аналізувати, оцінювати значну кількість різноманітної інформації.

Доречно зазначити, що у вказаній статті КК України поняття «**мародерство**» законодавець визначає як викрадення на полі бою речей, що знаходяться при вбитих чи поранених.

Типові сліди і об'єкти є: 1) сліди рук, тобто ідентифікація особи за слідами її рук, які залишені на місці події, особливостями будови руки, яка залишила слід, деякими іншими характеристиками слідоутворювального об'єкта; 2) сліди рукавиць; 3) ушкодження одягу, тобто при ривку предмета злочинного посягання з тіла, при волочінні потерпілого; 4) ушкодження на тілі, при завданні суб'єктом ударів, побоїв або вчинення інших насильницьких дій, які завдали фізичного болю, з метою викрадення речей; 5) кров; 6) слина; 7) волосся; 8) піднігтьовий вміст; 9) предмети, імовірно залишені злочинцем.

За можливості сліди, які може бути втрачено чи пошкоджено під впливом погодних умов, вилучають разом із об'єктами-слідоносцями, а у разі неможливості – забезпечують їх збереження. Однак, спостерігається тенденція фотографування слідів під час огляду місця події без наступного їх вилучення, що можна пояснити: низькою кваліфікацією спеціалістів, які не володіють методами вилучення слідів; відсутністю необхідних матеріалів (приладів та пристроїв) для вилучення; небажанням докладати певні зусилля при відсутності або недостатньому контролі з боку відповідних посадових осіб [4, с. 271]. Спеціаліст відповідає за якість і повноту виконання

отриманих від слідчого або керівника органу досудового розслідування доручень під час проведення огляду місця події.

При розслідуванні зазначеного злочину доцільне призначення таких основних *видів (підвидів) судових експертиз*:

- криміналістична (трасологічна експертиза; експертиза слідів рук – дактилоскопічна експертиза; портретна; відео-, звукозапису; молекулярно-генетична);

- інженерно-технічна (комп'ютерно-технічна);

- товарознавча експертиза [3].

Адже, висновок судового експерта є одним із найвагоміших засобів доказування у судовому процесі та процесуальним джерелом доказів у кримінальному провадженні [2].

Трасологічну експертизу слід призначати задля встановлення належності об'єкта до певного роду, класу, виду, групи тощо предметів певного походження; встановлення властивостей та стану об'єктів, процесів, залежностей; встановлення групової належності та (або) тотожності (ідентичності) осіб, транспортних засобів, якими залишені сліди; встановлення належності частин одному цілому; встановлення механізму події (наприклад, слідоутворення) або її (події) елементів, причинного зв'язку, наслідків явищ тощо.

З метою встановлення наявності клітин з ядрами на наданих на дослідження об'єктах, залишених злочинцем, можливості виділення ДНК-профілю з клітин з ядрами, які містяться на наданих на дослідження об'єктах, призначається молекулярно-генетична експертиза, а з метою встановлення слідів папілярних узорів на наданих на дослідження об'єктах та їх придатності для ідентифікації особи по ним – дактилоскопічна експертиза. Задля економії часу на проведення експертиз у кримінальному провадженні рекомендується призначати комплексну молекулярно-генетичну та дактилоскопічну експертизу, надавши експерту дозвіл на часткове знищення речовини, якщо це передбачено методикою дослідження.

М.П. Климчук вказує на те, що виходячи з особливостей огляду та попереднього дослідження електронних документів, з якими слідчий найчастіше має справу в процесі розслідування кримінальних правопорушень, їх можна згрупувати за такими категоріями: 1) електронні документи на фізичних носіях інформації; 2) електронні документи у вигляді публікацій у мережі Інтернет; 3) електронні документи, розміщені у хмарних сервісах зберігання інформації [1, с. 13].

Під час збору інформації з відкритих джерел, таких як соціальні мережі, блоги, форуми, новинні сайти маємо можливість оглянути відео випадків мародерства, після чого слідчому рекомендується призначити судову портретну експертизу або експертизу відео-,

звукзапису з метою ідентифікації або підтвердження особи за обличчям, голосом, яка вчинила кримінальне правопорушення.

У подальшому задля уникнення слідів електронного монтажу у відео-, звукзапису необхідно призначити комп'ютерно-технічну експертизу.

Крім того, для з'ясування вартості предмета злочинного посягання призначається товарознавча експертиза. Речами як предметом мародерства, є лише ті предмети матеріального світу, щодо яких можуть виникати цивільні права та обов'язки та які пов'язані із забезпеченням сфери особистого життя людини (годинник, підвіска, обручка).

Отже, призначення і проведення вказаних судових експертиз при розслідуванні злочину, передбаченого ст. 432 КК України є найбільш важливою процедурою у кримінальному провадженні. Судова експертиза – це найкваліфікованіша форма використання спеціальних знань в кримінальному судочинстві, яка постійно розвивається шляхом створення нових і вдосконалення наявних методик дослідження, яка знаходить все більше застосування в судово-слідчій практиці.

Список використаних джерел

1. Климчук М. П., Комісарчук Ю. А., Марко С. І., Стецик Б. В. Судова комп'ютерно-технічна експертиза у кримінальному провадженні : навч. посіб. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 112 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

3. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та [...]. Наказ Міністерства юстиції України; Інструкція, Форма типового документа, Картка, Рекомендації від 08.10.1998 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>.

4. Пугач Ю., Ромбовський М. Проблеми дослідження слідів, вилучених методом масштабної фотозйомки, наданих для дослідження на цифрових носіях інформації. Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності : збірник матеріалів засідання № 3 постійно діючої Міжнародної науково-практичної конференції. Кропивницький: ТОВ «Центрально-Українське видавництво», 2022. С. 271-273.